

حڪومت سنڌ

آبپاشي کاتو

شڪارپور برانچ جي نڪال سرشتي آر ڊي 000+0 کان 515+27 جي مرمت ۽ ٻيهر بحاليءَ لاءِ
ماحولياتي ۽ سماجي انتظام جي منصوبي جو خلاصو

سنڌ فلڊ ايمرجنسي ريهبيليشن پروجيڪٽ (ايس ايف اي آر پي)

ايسوسيئيٽيڊ ڪنسلٽنگ انجنيئرس اي سي اي لميٽيڊ

ريجنل آفيس (ڏکڻ)

ڊي-288، ڪي ڊي اي اسڪير نمبر 1، اسٽيڊيم روڊ ڪراچي-75350 فون (92-21) 34141172، 34141173

34141175 (92-21) فيڪس:

اي ميل:

acesouth@gmail.com; www.acepakistan.com

پروجيڪٽ آفيس:

ڊي-266، ڪي ڊي اي اسڪير نمبر 1، اسٽيڊيم روڊ ڪراچي-75350 فون (92-21) 34125202

اي-ميل: 50dams@gmail.com

پروگرام تي عملدرآمد وارو شعبو

ايس ايف اي آر پي (آبپاشي کاتو)

آڪٽومبر 2023

تجويز ڪيل پروجيڪٽ (سنڌ فلڊ ايمرجنسي ريھيبلٽيشن پروجيڪٽ-ايس ايف اي آر پي) ٻوڏ کان بچاءُ واري نظام، آبپاشي ۽ پاڻيءَ جي نيڪال واري سرشتي ۾ بهتري آڻيندو، ننڍن ڊيمن جي مرمت ڪندو ۽ اوچتي ٻوڏ جي نتيجي ۾ ٿيندڙ تباهي کي گھٽائڻ لاءِ ننڍا نوان ڊيم/پاڻيءَ کي روڪيندڙ بند ٺاهيندو

انهيءَ کان علاوه، تجويز ٿيل ڪمن تي عملدرآمد ڪرڻ سان 12000000 ماڻهن جي آبادي، 1810000 گھڙ ۽ 3770000 ايڪڙ پوک طوفاني برساتن کان بچي ويندا.

هن پروجيڪٽ جا پنج مکيه جزا آهن: جزو 1: بنيادي ڍانچي کي ٻيهر بحال ڪرڻ، جزو 2: آمدني جي ذريعن لاءِ مدد ڏيڻ، جزو 3: قدرتي آفتن جو مقابلو ڪرڻ ۽ فني مدد لاءِ ادارن کي مضبوط بنائڻ، جزو 4: پروجيڪٽ جي انتظام ۽ عملدرآمد جو خرچ، ۽ جزو 5: هنگامي حالتن جو ترت تدارڪ ڪرڻ.

ماحولياتي ۽ سماجي انتظام جو منصوبو (اي ايس ايم پي) ماحولياتي ۽ سماجي اثرن ۽ انهن اثرن کي گھٽائڻ واري جزي-1 جي نمائندگي ڪري ٿو جنهن ۾ ذيلي پروجيڪٽ/ماتحت جزا بشمول ٻوڏ کان بچاءُ بند جي نظام جي مرمت ۽ بحالي شامل آهن. شڪارپور برانچ جي نيڪال سرشتي آر ڊي 000+0 کان 515+27 جي مرمت ۽ ٻيهر بحالي هن ذيلي جزي جا حصا آهن.

بحالي ۽ مرمت وارا ڪم موجوده ڪل ايراضي تائين محدود آهن انهي ڪري تجويز ڪيل پروجيڪٽ جا، هن علائقي تي ڪجهه معمولي ناڪاري ماحولياتي اثر پوندا پر انهن جي نوعيت اهڙي آهي جو انهن جي تلافِي ڪري سگهجي ٿي، اهي انهي خاص ايراضي تائين رهندا ۽ عارضي هوندا. انهي ڪري هي ذيلي پروجيڪٽ، سنڌ فلڊ ايمرجنسي ريھيبلٽيشن پروجيڪٽ جي ماحولياتي ۽ سماجي انتظام واري منصوبي (اي ايس ايم پي) جي وچترن امڪاني خطرن جي درجي ۾ اچي ٿو. موجوده اي ايس ايم منصوبو انهي وچتر خدشي جي ضرورتن جو پورا ٿو ڪرڻ لاءِ تيار ڪيو ويو آهي.

سنڌ فلڊ ايمرجنسي ريھيبلٽيشن پروجيڪٽ جي ماحولياتي ۽ سماجي انتظام منصوبي ۾ شروعاتي ڇنڊڇاڻ جي طئه ٿيل معيار مطابق، تجويز ڪيل پروجيڪٽ تي عملدرآمد ٿيڻ سان

گهٽ درجي جا ماحولياتي ۽ سماجي اثر پوندا. امڪان آهي ته اهي خدشا عارضي رهندا، انهن جي تلافي ڪري سگهبي ۽ پروجيڪٽ جي تجويز ڪيل علائقن تي انهن جا اثر ڊگهي عرصي تائين نه رهندا. انهي ڪري اي ايس ايم پي کي عالمي بئنڪ جي بچاءُ ۽ تحفظ واري تيم جي صلاحون سان تيار ڪيو ويو آهي ته جيئن ذيلي پروجيڪٽ ۾ گهٽ نوعيت جي خدشن جو تدارڪ ڪري سگهجي. سنڌ جي ماحولياتي تحفظ واري ايجنسي- اي پي اي مطابق: تجويز ڪيل ذيلي پروجيڪٽ، بحالي ۽ مرمت وارن ڪمن جي ڪري سنڌ ۾ ماحولياتي تحفظ (اي پي اي) واري قانون 2014 جي دفعو 20 جي دائري ۾ اچي ٿو. انهي ڪري ماحولياتي ۽ سماجي انتظام وارو منصوبو ناهي، سنڌ جي ماحولياتي تحفظ واري ايجنسي وٽ جمع ڪرايو ويو آهي ۽ انهن کان 'ڪوبه اعتراض ناهي سرٽيفڪيٽ' يا اين او سي ورتو ويو آهي.

ان کان علاوه، ذيلي پروجيڪٽ جي ڇنڊڇاڻ، ماحولياتي ۽ سماجي معاملن جي هڪڙي فهرست وسيلي عمل ۾ آندي وئي. انفرادي فهرستون ڀرڻ لاءِ سروي ڪيا ويا ۽ انهي سروي دوران ماحولياتي ۽ سماجي خدشن جي هڪ سمري به قلمبند ڪئي وئي. بحالي ۽ مرمت جا وڏا ڪم ڪل ايراضي تائين محدود رهندا. انهي ايراضي اندر عوامي استعمال جي ڪنهن عمارت يا ڪاروباري سرگرمين جو وجود ناهي. جڏهن ته تجويز ڪيل ذيلي پروجيڪٽ جي وچ واري هنڌ 500 فوٽن تي اڻ سڌي طور ناڪاري اثرن جو ڪاٿو لڳايو ويو آهي-شڪارپور برانچ جي نيڪال سرشتي جي مرمت ۽ ٻيهر بحالي واري هنڌ (مرڪزي ليڪ جي ٻنهي پاسن کان 250 فوٽن تي). ذيلي پروجيڪٽ ويجهو (500 ميٽرن تائين) قديم آثارن جي ڪابه جاءِ نه ڏني وئي ۽ ڪي به قدرتي ثقافتي وسيلا ذيلي پروجيڪٽ واري هنڌ يا انهي جي پسگردائي ۾ نظر نه آيا جن جو اڏاوتي ڪمن جي نتيجي ۾ متاثر ٿيڻ جو امڪان هجي. اڏاوتي ڪمن واري علائقي ۾ ڪوبه قبرستان ناهي. بحالي لاءِ تجويز ڪيل علائقي ڀرسان ڪجهه ڳوٺ ڏنا ويا پر اهي ايراضي کان ٻاهر آهن. اڏاوت واري مرحلي ۾ سماجي طور حساس جايون جهڙوڪ: مسجدون، اسڪول، بنيادي صحت مرڪز ۽ قبرستان وغيره اڻ سڌي طرح متاثر ٿيڻ جو امڪان آهي پر اهو اثر عارضي آهي، (نقصان گهٽائيندڙ تدبيرون اختيار ڪرڻ سان) انهن جي تلافي ٿي سگهي ٿي ۽ اهي گهٽ اهميت رکندڙ- ٿوري مدي لاءِ آهن. مرمت وارن ڪمن دوران ڪو به وڻ نه وڍيو ويندو. ذيلي پروجيڪٽ واري علائقي ۾ ڪي به تحفظ ڏنل ٻيلا ڪونه ڏنا ويا. ذيلي پروجيڪٽ جي ايراضي ۾ ڪنهن مخصوص نباتات يا جانورن جو ڪوبه خطري ۾ پيل قسم نه ڏنو ويو.

شڪارپور ضلعو سنڌو درياءَ ذريعي وجود ۾ آيل ميداني علائقو آهي. سموري شڪارپور ضلعي ۾ ڪٿي به جبل يا ٽڪريون ناهن. هتان جي زمين اتر اولهه کان ڏکڻ اوڀر طرف درجي بدرجي لهواري پاسي وڃي ٿي. سمند کان هتان جي زميني سطح جي عام طور اوچائي 50 ميٽرن کان 100 ميٽرن تائين ٿيندي. مٽي ۾ آلاڻ تمام گهڻي آهي ۽ مقامي طور تي انهي کي سيلابي چيو ويندو آهي. تنهنڪري جڏهن هن زمين کي زراعت لاءِ استعمال ڪجي ته پوکائي ۽ لابي لاءِ ڪنهن به آبپاشي جي ضرورت ناهي پوندي. ذيلي پروجيڪٽ جي ايراضي 2 اي واري حصي ۾ اچي ٿي ۽ انهي زمين جي زلزلي جنبش ماپ (پي جي اي) هڪٻئي کان مختلف آهي جيڪا 0.08 کان وٺي 0.16 تائين آهي (پاڪستان بلڊنگ ڪنٽرول ڪوڊ آف پاڪستان 2007). اهو وچٿري نقصان جي خدشي وارو علائقو آهي يعني اهي علائقا جيڪي ايراضي ۾ اچن ٿا تن ۾ زلزلي اچڻ جو ٿورو امڪان آهي. آبها جي لحاظ کان هن ضلعي ۾ اونھاري ۾ سخت گرمي ۽ سياري ۾ معتدل موسم رهي ٿي. اونھاري جي موسم اپريل ۾ شروع ٿئي ٿي آڪٽوبر تائين جاري رهي ٿي. نومبر کان فيبروري تائين سيارو هوندو آهي ۽ جنوري ۾ وڏو مان وڏو ٿڌ پئي ٿي. آگسٽ ۽ سيپٽمبر برساتن جا مهينا آهن ۽ تنهنڪري انهن مهينن ۾ هوا بند هوندي آهي ۽ پوست ٿيندي آهي. ساليانيون برساتون به گهڻو ڪري انهن ئي مهينن ۾ پون ٿيون. هن ضلعي ۾ برساتن جو ٻوڏ جي سالياني سراسري ماپ 100 ملي ميٽر آهي.

ذيلي پروجيڪٽ جي مختلف علائقن مان زميني نمونا وٺڻ جو ڪم (ايس اي پي اي کان منظور شده) ميسرس ڊڪام ليبارٽري ڪيو. سنڌ اينوائرنمينٽل ڪوالٽي اسٽئنڊرڊ 2016 (ايس اي ڪيو ايس) پٽاندر انهن زميني نمونن جي چڪاس ڪئي وئي.

پيشي سان لاڳاپيل صحت ۽ حفاظت کي يقيني بڻايو ويندو ته جيئن بيمارين ۽ حادثن کان بچي سگهجي ۽ گڏوگڏ، مزدورن ۽ ڳوٺاڻن کي صحت-صفا جي ڄاڻ ڏيڻ، صفائي سٿرائي لاءِ قدم کڻڻ، هنگامي بنيادن تي ترت سھائتا جي طريقن تي عمل ڪرڻ، صفائي جون گھربل سھولتون ڏيڻ، پيئڻ جو صاف پاڻي ۽ مزدورن لاءِ گند جي دٻن جي فراهمي جي مستقل چڪاس ڪئي ويندي. هي سمورا ڪم ايس ايف اي آر پي لاءِ خاص طور تيار ڪيل ليبر مئنجمنٽ پراسيجر پٽاندر آهن.

سنڌ فلڊ ايمرجنسي ريهيبلٽيشن پروجيڪٽ (ايس ايف اي آر پي) توڙي موجوده ماحولياتي ۽ سماجي انتظام جي منصوبي (اي ايس ايم پي) تي عملدرآمد لاءِ، عملدرآمد وارو شعبو يا پروجيڪٽ ايمپلٽيشن يونٽ (پي آءِ يو) سنڌ جو آبپاشي کاتو ذميوار هوندو جنهن جو سربراھ

پراجيڪٽ ڊائريڪٽر آهي. پروجيڪٽ امپليمينٽيشن يونٽ (پي آءِ يو) ۾ ڪنسٽرڪشن سپروائيزر
ڪنسلٽنٽ (سي ايس سي) کي به شامل ڪيو ويو آهي جيڪو اڏاوتي ڪمن جي نگرانيءَ لاءِ
ذميوار هوندو. آخر ۾، اڏاوتي ڪمن جي نيڪيدار وٽ، نقصان کي گهٽ ڪرڻ وارا قدم
سرانجام ڏيڻ ۽ موجوده اي ايس ايم پي ۾ واضح ڪيل ٻين ضرورتن جي پورائي لاءِ ماحولياتي،
سماجي، صحت ۽ تحفظ جو / ليبر آفيسر هوندو.

اينوائرنمينٽل ائنڊ سوشل مئنجمينٽ پلان تي عملدرآمد لاءِ -/6691850 روپين جي ڌار بجيٽ رکي
وئي آهي. ذيلي پروجيڪٽ لاءِ، ڳوٺاڻن جي عام سهائتا واسطي -/700000 روپيا رکيا ويا آهن. انهي
کي اي ايس ايم پي جي بل ۾ رقم واري عارضي اسم طور ضم ڪيو ويو آهي.